

SVAZ BRANNOSTI OPORA STÁTU

„Bedlivě jsem se školil“

Partyzánský kurz Svazu brannosti a odbojová činnost skupiny bratří Mašínů

TOMÁŠ LEBEDA

Partyzánský kurz pořádaný v roce 1948 Svazem brannosti (SB) se v průběhu let stal pevnou součástí příběhu protikomunistické činnosti zřejmě nejznámějších představitelů třetího odboje – skupiny bratří Mašínů.¹ Tento záškodnický výcvik, kterého se ve svých osmnácti letech zúčastnil Ctirad Mašín, měl skupinu vybavit znalostmi a dovednostmi, které její členové později využili při svých odbojových akcích v letech 1951–1953. Daná skutečnost má pak současně demonstrovat, že dnes často kritizované násilné praktiky, k jejichž užití se skupina uchýlila, byly ve své době de facto oficiálně vyučovány v rámci státem organizované branné výchovy. Mašínové a jejich spolupracovníci tak měli proti tehdejšímu režimu pouze obrátit jeho vlastní zbraně.²

První a zároveň nejucelenější zmínka o jmenovaném kurzu se objevuje v knize Oty Rambouska *Jenom ne strach*, která představuje literární zpracování vzpomínek Ctirada Mašína. Ten v kapitole o počátcích činnosti skupiny uvádí:

„Vzhledem ke své minulosti,³ a protože jsem byl členem Svazu brannosti, jsem se přihlásil na výzvu k absolvování zvláštního kursu, který organizoval Svaz brannosti s SČM [Svazem české mládeže] v Poděbradech, a byl jsem přijat. Frekventantů bylo kolem dvaceti.

Nikoho jsem neznal. Všechno vybrané dělnické kádry. Byl jsem jediný středoškolač. Kurs vedl instruktor – zuřivý komunista. Pamatuji se, že školení bylo poměrně dlouhé a důkladné. Deset nebo čtrnáct dní jsme se učili, jak přepadat vlaky, klást nálože, vyhazovat trať, boj muže proti muži. Povalit protivníka na zem, dupnout podpatkem do obličeje, stoupnout celou vahou na krk, rázným kopnutím do spánku přivodit smrt. Přepad hlídek. Škracení drátěnou smyčkou, přehozenou obětí zezadu přes hlavu, podříznutí krku nožem. Bedlivě jsem se školil. Byl to vysloveně záškodnický, teroristický kurs. Zvyšování brannosti? Nařízené a organizované kým? Proti komu? Kdy? Byla to velmi cenná zkušenost a tušil jsem, že mi bude v budoucnosti k užítku.“⁴

Tato stručná vzpomínka byla dosud prakticky jediným známým zdrojem informací o náplni a okolnostech daného kurzu.⁵ V nedávné době se mi ovšem podařilo získat nové svědectví dalšího přímého účastníka,

 Propagační plakát Svazu brannosti, Jan Znoj, 1945 (repro: Moravská galerie v Brně)

- 1 Skupina bratří Mašínů byla jednou z mála odbojových skupin, které na komunistický režim reagovaly ozbrojeným odporem. Zanechala za sebou několik mrtvých – tři v ČSR a minimálně čtyři na území Německé demokratické republiky (NDR). Blíže k činnosti skupiny např. NĚMEČEK, Jan: *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*. Torst, Praha 1998.
- 2 Srov. např. MASIN, Barbara: *Odkaz. Pět přátel. 24 000 nepřátelských vojáků. Jedno tajemství, které mohlo změnit průběh očekávané války*. Elka Press, Praha 2020, s. 96.
- 3 Zde je myšlena odbojová činnost bratrů Mašínů za druhé světové války, za kterou byli 17. září 1946 vyznamenáni prezidentem republiky Edvardem Benešem Československou medailí za chrabrost. Viz BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války. Dospívání bratří Ctirada a Josefa Mašínových ve vzpomínkách a fotografiích. Paměť a dějiny*, 2013, roč. 7, č. 3, s. 104.
- 4 RAMBOUSEK, Ota: *Jenom ne strach. Vyprávění Ctirada Mašína*. Nezávislé Tiskové Středisko, Praha 1990, s. 44.
- 5 Výjimku představuje osvědčení o absolvování kurzu vydané Ctiradu Mašínovi, ze kterého se dá vyčíst přesný termín konání kurzu. Tento dokument se poprvé objevil v roce 1996 ve filmovém dokumentu VADAS, Martin: *Země bez hrdinů, země bez zločinců*. Česká televize, 1996. Kopie osvědčení byla později otištěna v revue *Paměť a dějiny*. Viz BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války*, s. 108.

Miroslav Trajhan, 2023 (foto: archiv autora)

Miroslava Trajhana,⁶ který vedle řady doplňujících informací poskytl také několik fotografií, jež v rámci výcviku vznikly.⁷ V jeho pozůstalosti jsem navíc později našel detailní poznámky, které si v průběhu kurzu psal. Další cenné údaje pak přinesly materiály, které jsem dohledal v archivech, především směrnice Svazu brannosti pro pořádání partyzánského kurzu, jeho podrobný program a bojová příručka, podle níž byla část výcviku prováděna. Užitečným pramenem se nakonec ukázal být i dobový tisk, který mi objasnil organizační vývoj kurzu a jeho ideový kontext.

Výše jmenované nově objevené zdroje dle mého názoru vyzývají k přezkoumání a doplnění současných poznatků a k pokusu o zodpovězení otázek, které Ctirad Mašín v závěru své vzpomínky sám pokládá. Právě o to budu usilovat v následujícím textu.

SVAZ BRANNOSTI

Zkušenost druhé světové války vedla československé vojenské a politické elity k názoru, že v otázce obrany státu se už nelze nadále spoléhat pouze na armádu. V případě dalšího

válečného konfliktu se předpokládalo zapojení prakticky celého národa, pro což bylo zapotřebí patřičně vycvičit i civilní obyvatelstvo.⁸ Z toho důvodu byl na podzim roku 1945 založen Svaz brannosti – celostátní veřejnoprávní korporace, která měla pod dohledem ministerstva národní obrany (MNO) zajišťovat veškerý branný výcvik na území tehdejší Československé republiky.⁹

V praxi měla nově vzniklá organizace dva hlavní úkoly. Prvním z nich bylo zajišťovat průběh povinné mimoškolní branné výchovy, která se v zákonem stanovené míře měla týkat veškerého obyvatelstva ve věku 17–60 let.¹⁰ Druhým úkolem bylo zevrubněji školit v branných dovednostech dobrovolníky z řad mládeže, a potažmo tak vytvořit paravojenské jednotky, které by se eventuálně daly využít např. jako strážní služba, pomocná síla při živelných pohromách či k provádění záškodnických akcí v týlu nepřítele.¹¹ V širším smyslu pak měla činnost svazu obecně popularizovat brannost a sblížovat veřejnost s armádou.¹²

Praktický chod organizace byl postaven na rozsáhlé síti odboček postupně zakládaných ve městech,¹³ na které byly navázány tzv. místní skupiny formované ve větších obcích.¹⁴ Výkon povinné branné výchovy v původně zamýšlené míře Svaz brannosti realizovat nestihl,

6 Miroslav Trajhan (1929–2024) a Ctirad Mašín (1930–2011) mezi sebou udržovali přátelské styky – oba byli aktivními skauty, Trajhan vedl 37. oddíl Roverů Poděbrady, jehož byl Mašín členem. Viz BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: Z války do války, s. 103. Z jakého důvodu Mašín v Rambouskově knize chybně uvádí, že nikoho z ostatních frekventantů kurzu neznal, není známo.

7 Fotografie pořídil profesionální poděbradský fotograf Josef Mikšovský.

8 VÝBOH, Jozef: Zväz brannosti na Slovensku (1945 – 1949). *Vojenská história. Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívnictvo*, 1999, roč. 3, č. 1, s. 37–38.

9 Organizace byla oficiálně zřízena dekretem prezidenta republiky č. 125/1945 Sb. z 27. 10. 1945, reálně ovšem vznikla sloučením několika již dříve fungujících vojenských, polovojenských a branných spolků. Toto sjednocení bylo nutným předpokladem pro zavedení systematické branné výchovy. Srov. PAULUS, Filip: Svaz pro spolupráci s armádou. Formování branné výchovy v letech 1951–1989. In: *Paginae historie 26/2. Sborník Národního archivu. Dobrovolné organizace II.* Národní archiv, Praha 2018, s. 160.

10 HRUŠKA, A. J.: Svaz brannosti. Zákon o branné výchově. *Vojenská výchova*, 1947, roč. 1, č. 8–9, s. 469.

11 ROUBÍČEK, Marcel: Svaz brannosti 1945–49. K padesátému výročí vzniku. *Historie a vojenství*, 1995, roč. 44, č. 3, s. 107.

12 VÝBOH, Jozef: Zväz brannosti na Slovensku (1945 – 1949), s. 38.

13 V květnu 1947 dosáhl počet odboček SB jednoho tisíce. ROUBÍČEK, Marcel: Svaz brannosti 1945–49, s. 110.

14 VÝBOH, Jozef: Zväz brannosti na Slovensku (1945 – 1949), s. 42.

jelikož v tomto ohledu čekal na přijetí nového branného zákona, aby se mohl opřít o pevný legislativní základ.¹⁵ Jeho doménou se tedy nakonec stal dobrovolný výcvik mládeže.¹⁶ Ten měli na starosti především profesionální vojáci a členové bývalých Národních střeleckých gard¹⁷ a absolvovat ho mohli zájemci od věku sedmnácti let.¹⁸ Kultura SB přitom důsledně kopírovala kulturu armádní – byl zde používán systém hodnot¹⁹ a během výcviku a při slavnostních příležitostech se nosily stejnokroje.²⁰ V době největšího rozmachu se počet registrovaných členů pohyboval v řádu stovek tisíc.²¹

Po převzetí moci komunisty v únoru 1948 se Svaz brannosti ocitl pod silným tlakem aparátu Komunistické strany Československa (KSČ).²² Mezi jeho členy se nacházelo příliš mnoho osob odlišného politického smýšlení, což ho činilo pro nový režim nebezpečným. Okamžitě byly proto zahájeny kroky k jeho postupnému ovládnutí. Dosavadní činnost a výsledky svazu byly veřejně kritizovány, jeho vedení očerňováno.²³ Již

v březnu 1948 proběhly v jeho řadách první čistky organizované akčními výbory, od června mu pak začaly být pod různými záminkami odebrány zbraně.²⁴ Svaz brannosti poté ještě téměř rok fungoval v upraveném režimu a nakonec byl v květnu 1949 zrušen.²⁵

PARTYZÁNSKÉ KURZY

Názor, že by se partyzánské postupy měly stát standardní součástí poválečného bojového výcviku, se začal objevovat velmi brzy po obnovení československé armády a zřízení Svazu brannosti. Již v dubnu 1946 ministr obrany Ludvík Svoboda v souvislosti s prvním pracovním sjezdem partyzánů prohlásil: „[D]ůležitý úkol čeká naše partyzány s hlediska vojenského. Jde o to, aby všechny poznatky a zkušenosti, jichž partyzáni v boji nabyli, byly plně uplatněny nejen v naší armádě, ale především při branné výchově národa.“²⁶ Tento požadavek se pak přímo propsal do osnov branné výchovy²⁷ a do směrnic pro vojensky organizované jednotky SB.²⁸ Nauka

o partyzánsství zde ovšem představovala spíše okrajovou látku.

Pro plnohodnotné splnění vytyčeného úkolu byla nakonec zvolena forma jednorázového intenzivního kurzu. Tato strategie přitom nikterak nevybočovala z běžného programu SB – pořádání speciálních kurzů nad rámec základního výcviku zde bylo běžné.²⁹ Historie reálného plánování partyzánského kurzu pak sahá minimálně do dubna 1947, kdy týdeník *Partyzán* uveřejnil výzvu k bývalým partyzánům, aby sdílením svých válečných zkušeností pomohli vytvořit ucelenou nauku o partyzánském způsobu boje.³⁰ Součástí článku byla také informace, že k využití tohoto materiálu by posléze mělo dojít v rámci partyzánského výcviku v armádě a ve Svazu brannosti.³¹ V prosinci téhož roku se pak ve stejném periodiku objevuje už přímá výzva ke kolektivnímu vstupu členů Sdružení českých partyzánů (SČP) do SB a následnému uspořádání kurzu.³²

K dalšímu vývoji situace významně přispěly únorové události roku 1948, kdy se v zájmu režimní propagandy

15 Tamtéž, s. 50–51. Tento zákon byl nakonec vydán až na jaře 1949, krátce před zrušením SB. Viz zákon č. 92/1949 Sb. z 23. 3. 1949, „branný zákon“.

16 Z hlediska časové náročnosti zabral tento výcvik průměrně čtyři hodiny týdně. *Státní okresní archiv (SOkA) Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Program výcviku Svazu brannosti platný od 1. 4. 1948.

17 KYSELÁK, Jan: Ochrana obyvatelstva a branná výchova v Československu (1945 až 1951). In: *Sborník prací pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. Řada společenských věd.* 33/2019/1. Masarykova univerzita, Brno 2019, s. 53.

18 *Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (VÚA – VHA)*, f. Ministerstvo národní obrany, 1946, k. 135, inv. č. 5282, čj. 579, Organizační řád S.B. – návrh, s. 2.

19 VÝBOH, Jozef: *Zvaz brannosti na Slovensku (1945 – 1949)*, s. 46.

20 Vzhled stejnokrojů nebyl zcela jednotný, nejčastěji se ovšem jednalo o upravené vojenské blůzy (tzv. battledressy) s plechovými odznaky v podobě obkroužených písmen SB na obou cípech límce. ROUBÍČEK, Marcel: *Svaz brannosti 1945–49*, s. 113.

21 VÚA – VHA, f. Ministerstvo národní obrany, 1947, k. 9, čj. 175 dův. 46, Zpráva o činnosti Svazu brannosti z 11. 1. 1947, s. 7.

22 PAULUS, Filip: *Svaz pro spolupráci s armádou*, s. 160.

23 Srov. např. ŠRAM, Augustin: *Svaz brannosti očistěn od reakcionářů spolehlivou oporou při obraně státu. Partyzán*, 1948, roč. 3, č. 12, s. 4–5.

24 ROUBÍČEK, Marcel: *Svaz brannosti 1945–49*, s. 114–115.

25 Viz zákon č. 138/1949 Sb. z 11. 5. 1949, „zákon, jímž se zrušuje svaz brannosti“.

26 SVOBODA, Ludvík: *Ke sjezdu českých partyzánů. Za svobodné Československo. Ústřední deník československé armády*, 20. 4. 1946, s. 1.

27 VÚA – VHA, f. Ministerstvo národní obrany, 1947, k. 9, čj. 10116, *Zatímní osnovy branné výchovy. Muži 17–22 let. Naše vojsko*, Praha 1946.

28 *SOkA Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Směrnice pro zřizování vojensky organizovaných jednotek SB a výcvikové programy ze 4. 11. 1947.

29 Doloženo je např. konání kurzu motoristického, spojovacího či jezdeckého. VÚA – VHA, f. Ministerstvo národní obrany, 1946, k. 135, inv. č. 5282, čj. 579, Zpráva o činnosti Svazu brannosti z 19. 9. 1946, s. 19–20.

30 Týdeník *Partyzán* byl v letech 1946–1949 oficiálním periodikem Sdružení českých partyzánů.

31 Škola partyzánů. V brannosti národa je nejjistější záruka bezpečnosti státu. *Partyzán*, 1947, roč. 2, č. 14, s. 6.

32 MELICHAR: Splnil jsi všechny svoje partyzánské povinnosti? *Partyzán*, 1947, roč. 2, č. 50, s. 5–6.

stala z partyzánů protežovaná skupina.³³ Bezprostředně po komunistickém převratu si odbočky SČP definitivně odhlasovaly povinný vstup všech svých členů do Svazu brannosti.³⁴ Jejich zvolení zástupci se navíc stali členy akčních výborů, tudíž se přímo podíleli na probíhajících čistkách.³⁵ Řada z nich pak byla dosazena do nového vedení odboček SB.³⁶ Partyzáni tak získali zásadní slovo v určování dalšího směřování organizace.

Téměř okamžitě bylo též započato s praktickými přípravami partyzánského kurzu. V průběhu března a dubna provedl pěší prapor 71 ve Stráži pod Ralskem kurz instruktorů partyzánského boje,³⁷ jímž postupně prošlo 129 bývalých partyzánů a příslušníků SB.³⁸ V červenci pak Ministerstvo národní obrany Svazu brannosti přímo nařídilo provedení partyzánských kurzů ve výcvikovém roce 1948/1949.³⁹ V srpnu bylo v různých vojenských prostorech ještě dodatečně vycvičeno dalších 570 instruktorů, většinou z řad záložních

důstojníků.⁴⁰ Na konci léta 1948 tak byla půda pro pořádání kurzu v SB dokonale připravena.

Samotný kurz byl koncipován jako několikadenní intenzivní výcvik čítající celkem čtyřicet vyučovacích hodin. Preferovanou variantou bylo jeho provedení ve čtyřech na sebe navazujících dnech o deseti hodinách.⁴¹ Kurz měl být pořádán na okresní úrovni v období od srpna do prosince 1948,⁴² každá odbočka SB do něj přitom měla vyslat minimálně dva své členy a každá větší místní skupina alespoň jednoho.⁴³ Frekventanti měli být rekrutováni primárně z řad dosud nevyškolených partyzánů, popř. se mělo jednat o jiné „politicky uvědomělé a naprosto spolehlivé“ osoby, ideálně s úspěšnou odbojovou zkušeností.⁴⁴ Horní limit počtu účastníků byl stanoven na čtyřicet osob, pro přespolní mělo být zajištěno ubytování. Instruktory kurzu měli být partyzáni a členové SB, kteří v předchozích měsících absolvovali výše zmíněný výcvik vedený armádou. Potřebný vojenský materiál

(zbraně a atrapy ženijní munice) měla zapůjčit nejbližší vojenská posádka.⁴⁵

Z hlediska náplně kurz sestával především ze školení v různých oblastech bojového a speciálního výcviku. První tři dny byly postaveny na střídání teoretického výkladu s praktickými ukázkami v podobě hodinových či ve výjimečných případech delších lekcí. Čtvrtý den pak byl tvořen dvěma rozsáhlými, několikahodinovými cvičeními, ve kterých měli účastníci předvést, jak dokážou nabyté vědomosti a dovednosti zužitkovat „v praxi“.⁴⁶

Stručně shrnuto vypadal program kurzu přibližně takto:

1. den: Ideově-politický úvod, nauka o partyzánském typu boje a o zbraních (palné zbraně a granáty), bojový a technický výcvik (sebeobrana, střelba, manipulace s výbušninami), tělovýchova (zdolávání překážek).

2. den: Praktické cvičení v destruktčních pracích (užívání trhavin), další fáze bojového a technického výcviku (boj zblízka, hod granátem), nauka o terénu a ženijní výcvik (orientace dle přírodních jevů, práce s minami).

 Druhá strana programu partyzánského kurzu, 1948 (repro: Státní okresní archiv Kutná Hora)

33 Blíže ke vztahu KSČ a partyzánského hnutí např. TOMEK, Prokop: *Příslušník StB Miroslav Pich-Tůma. Přeběh opravdového komunisty*. Svět křídel, Cheb 2022, s. 81–83.

34 Reálné tohoto rozhodnutí ovšem uposlechl pouhý zlomek členstva – ještě začátkem září 1948, více než půl roku po odhlasování povinného vstupu, se odhadoval počet členů SČP vstoupivších do SB na pouhých 10 %. Kvt. [šifra]: *Partyzánská rodina a Svaz brannosti*. *Partyzán*, 1948, roč. 3, č. 34, s. 4.

35 ŠRAM, Augustin: Svaz brannosti očištěný od reakcionářů spolehlivou oporou při obraně státu, s. 5.

36 Kvt. [šifra]: *Partyzánská rodina a Svaz brannosti*. *Partyzán*, s. 4.

37 Z této informace je patrné, že ucelenější nauku o partyzánském boji sestavila z jednotlivých podnětů a zkušeností partyzánů armáda, která je pak zpětně v této nauce systematicky školila. Pěší prapor 71 byl přes svůj zavádějící název výsadkovou jednotkou (k 1. 10. 1949 byl přejmenován na výsadkový prapor 71 „Československých parašutistů“). Viz BÍLEK, Jiří: *Ve vzduchu, na zemi i ve vodě. Historie a současnost výsadkového vojska a vzdušných průzkumných jednotek československé armády a armády České republiky*. Ministerstvo obrany ČR – Prezenční a informační centrum MO, Praha 2009, s. 19.

38 Časová dotace těchto kurzů představovala 44 hodin rozložených do tří dnů. KUBA: *Škola partyzánů. Vojenské kursy pro instruktory SB připravují kádry nových cvičitelů*. *Partyzán*, 1948, roč. 3, č. 18, s. 12.

39 *SoKa Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Svaz brannosti – Ústřední akční výbor, Čj. 99 dův. 1948, Věc: *Partyzánský výcvik – školení v odbočkách*, 4. 8. 1948, s. 1.

40 BÍLEK, Jiří: *Ve vzduchu, na zemi i ve vodě*, s. 25.

41 Výhody tohoto formátu měly spočívat v soustředěnosti a snížení nákladů na dopravu přespolních účastníků. Výsledná organizace byla nicméně ponechána v režii okresních odboček SB. *SoKa Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Svaz brannosti – Ústřední akční výbor, Čj. 99 dův. 1948, Věc: *Partyzánský výcvik – školení v odbočkách*, 4. 8. 1948, s. 1–2.

42 Kurzy měly být ukončeny nejdéle do 18. 12. 1948. Tamtéž, s. 1.

43 Absolventi kurzu pak měli sami fungovat jako instruktory ve svých odbočkách či místních skupinách. Tamtéž.

44 Za automatické předpoklady byly považovány fyzická zdatnost, vytrvalost a dobrý zdravotní stav. Tamtéž, s. 1–2.

45 Pušky a atrapy ručních granátů byly standardní výbavou odboček. Od vojenských posádek bylo zapotřebí vypůjčit si např. pistole, samopaly, lehký kulomet, cvičné střelivo, miny apod. Tamtéž, s. 1–4.

46 Shrnutí pracuje s modelem čtyřdenního uspořádání kurzu, který Ústřední akční výbor SB označil za nejvýhodnější. Tamtéž, s. 2.

Hodina:	Učební látka :	Rozbor látky :	P o z n á m k y :
4. hodina	Nauka o zbraních	Ruční granáty: Ruční granát, účinnost útočných a obranných granátů, rozdělení podle roznětu časového a nárazového. Popis granátu, Náplň, trhaviny, Funkce zapalovače, činnost granátu zajištěného během letu a při dopadu.	Rukověť pro aspiranty a důstojníky v záloze část XXV, XXVI, XXI
5. hodina	Boj zblízka	Sebeobrana proti neozbrojenému soku: Zadržování útoku, rukou, obrana proti sotům, úderům, rubům, bodům, škrcení, uchopům, zdvihům a kopům, Tiché zabíjení.	Vyvíčený bojovník nebude nikdy v rozpacích jak srazit zločinnou ruku nepřítel. Výcvikem nabývá důvěry ve svoje schopnosti a zručnost, neztrácí rozvahu při náhlém útoku. Duchapřítomností a hbitostí může zvítězit i fyzicky slabší nad silnějším. Ruk. XXVI.
6. hodina	Bojový výcvik jednotlivce	Postup lehčím terénem: Pohyb jednotlivce krokem, poklusem, během, plížením, přeskoky. Popis a pozorování terénu. Naslouchání. Vyhledávání a určování cílů v terénu. Skrytý postup terénem.	Partyzán se musí umět plížit terénem jako šelma, zejména v noci úplně bezhluchně, opatrně a stále připraven. Chrání se vlastním ostrážitým a sledivým zrakem i sluchem, musí mít smysl pro sebemenší úkryt v terénu, aby jej uměl využívat.
7. hodina	Technický výcvik	Manipulace s výbušninami. A. Trhaviny: Drtivé, zvolna výbušné, nálož. B. Traskaviny: trhadla, rozněcovadla/časový roznět, nebo časový rozněcovač/, mžikový roznět/nárazový, elektrický, bleskovice/. Dvojitá zápalnice anglická, rozbušky, zápalné látky.	Výbušniny hrají důležitou roli ve válce. Lze z nich sestavit pekelné přístroje přinášející zkázu. Partyzáni musí jim dobře rozumět a používat jich k soustavnému ničení nepřítel, umět je také zneškodnit, položit-li je nepřítel.
8. hodina	Technický výcvik	Střelecká příprava z pušky, samopalu, pistole a l. kulometu. Používání zaměřovače vz. 47 pro střeleckou přípravu. Zjišťování přesnosti a správnosti zaměřování kontrolním "T". Střelba na pohybující se cíle. Překládání záměrného bodu. Palba od boku a letmá rána. Rukověť část XXIII.	O bojové zdatnosti národa budou mluvit krásná slova jen podle toho jak promluví v boji střely vypálené z našich zbraní. Účastníci musí poznat správnou metodu výcvikovou. Účinky střel budou rozhodující faktorem v boji s nepřitelem. Naše vojenská síla se zvýší podle toho, kolik budeme mít perfektních střelců. Střelba totiž přesnost sama. Střelecký výcvik může zvýšit obranný potenciál národa, proto musí se stát národním sportem!
9. hodina	Tělovýchova	Polní tělocvik. Technika zdolávání přírodních i umělých překážek /Sm - T - 2/	Branná příprava musí učit odvážnosti. Odvážným může být ten, kdo má důvěru v sebe a svoje schopnosti. Polní tělocvik slouží k utužování svalů, vypěstování vytrvalosti, učí hbitosti, mrštnosti a pružnosti a vychovává k odvaze.
10. hodina	Branná výchova	Tvoření partyzánských jednotek: Zásady, základny, umístění jednotek, strážení/přímé a vzdálenější/přesuny, péče o utajení.	Do partyzánských jednotek patří pouze lidé ryzího charakteru, fyzicky zdraví a zdatní. Zvláštní pozornost na lidi neohodné. Prozrazení je nebezpečím pro všechny, může zmařit všechny úspěchy a způsobit zničení celé jednotky. Ostrážitost je základním zákonem všech partyzánů.

PODĚBRADSKÝ KURZ

Účastníci partyzánského kurzu v Poděbradech, 1948 (foto: Josef Mikšovský, AMT)

3. den: Další fáze technického a bojového výcviku (zastírání, spojovací služba, pohyb v terénu, průzkum a plánování), taktický výcvik (útočné akce a přepady, zpravodajství), praktické cvičení partyzánské hlídky na konkrétní námět (přepad střeženého skladiště).

4. den: Bojové cvičení družstva a čety na konkrétní námět (napadení nepřátelské kolony v úvoze a její zničení), noční cvičení čety s důrazem na ztíženou orientaci a spojení (přepad nepřátelské posilové jednotky či velitelského štábu za frontovou linií).⁴⁷

Vzhledem k místu svého bydliště absolvovali Ctirad Mašín a Miroslav Trajhan výcvik pořádaný okresní odbočkou Svazu brannosti (OOSB) v Poděbradech.⁴⁸ Ten proběhl ve dnech 10.–13. října 1948 (neděle až středa),⁴⁹ měl tedy doporučenou čtyřdenní, souvislou podobu.⁵⁰ Soudě dle dochovaných fotografií zachycujících nastoupené mužstvo se ho zúčastnilo patnáct frekventantů,⁵¹ jejichž identita ovšem zůstává s výjimkou Mašína a Trajhana neznámá.⁵² Vedení kurzu bylo podle všeho tříčlenné – totožnost dvou uniformovaných funkcionářů SB se rovněž nepodařilo zjistit,⁵³ hlavního instruktora byl ovšem Trajhan schopen identifikovat.

Byl jím Karel Schovanec (1905–1980), civilním povoláním hajný v Petrovicích I na Kutnohorsku, který působil od února 1945 jako velitel osmnáctičlenné civilní partyzánské skupiny „Buk“,⁵⁴ jež operovala pod hlavičkou partyzánské brigády Mistr Jan Hus (MJH).⁵⁵ Těžištěm aktivit

47 SOKA Kutná Hora, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Ústřední akční výbor Svazu brannosti, Příloha k čj. 99/dův 48, Program partyzánského kurzu v OOSB, s. 1–5.

48 Trajhan žil v Poděbradech od narození. Bratři Mašínové se sem přistěhovali se svou matkou a sestrou v dubnu 1940 poté, co protektorátní úřady přikázaly rodině opustit služební byt Josefa Mašína staršího v pražské Liboci. BLÁŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: Z války do války, s. 98.

49 Osvědčení Ctirada Mašína o absolvování partyzánského kurzu z 8. 12. 1948. Tamtéž, s. 108.

50 Ctirad Mašín se tedy ve svém odhadu doby trvání kurzu (10–14 dní) poměrně výrazně mylil. Je ovšem třeba podotknout, že se jednalo o odhad činěný po cca čtyřiceti letech.

51 V řadě otázek včetně této jsme nuceni odvozovat, dokumentace SB k partyzánskému kurzu v Poděbradech se nedochovala. Po skončení výcviku podávaly jednotlivé okresní odbočky zprávu o jeho průběhu Hlavnímu inspektorátu branné výchovy MNO, většina těchto dokumentů ovšem později zanikla při skartačním řízení. *Vojenský ústřední archiv*, vyjádření čj. MO 167396/2025-211100, 25. 2. 2025.

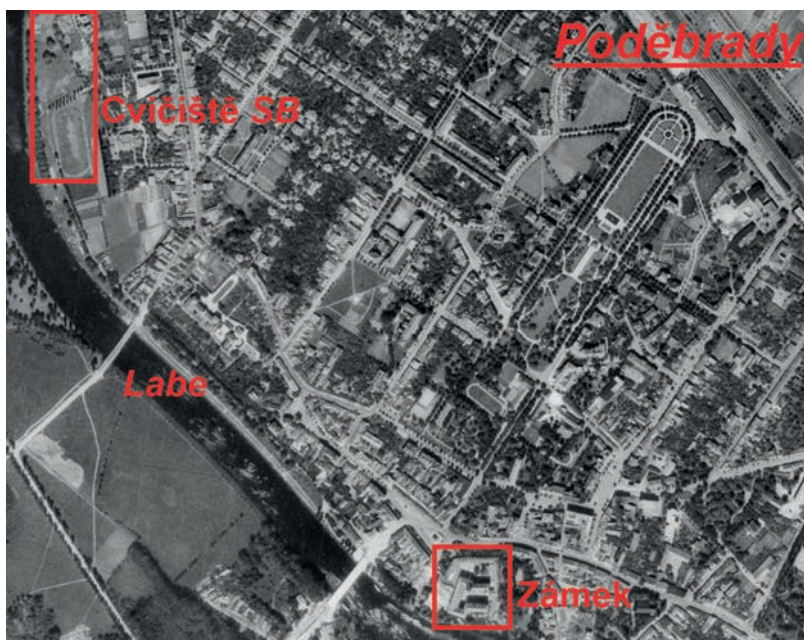
52 Miroslav Trajhan vyslovil domněnku, že cca šest účastníků kurzu bylo žáky poděbradské Vyšší rolnické školy, kteří měli zároveň tvořit část členstva místní odbočky SB. Rozhovor autora s Miroslavem Trajhanem, Kutná Hora, 9. 9. 2023. Člen skupiny bratří Mašínu Vladimír Hradec pro změnu uvedl, že se kurzu měl údajně zúčastnit i větší počet mladých zaměstnanců poděbradských sklárů. Rozhovor Adama Drdy s Vladimírem Hradcem pořázený v rámci projektu *Příběhy 20. století*, Poděbrady, 16. 12. 2010 – viz pametnaroda.cz/cs/hradec-vladimir-1931 (citováno k 8. 5. 2025). Hradcovo tvrzení může být pravdivé vzhledem k tomu, že poděbradské sklárny byly za války centrem komunistického odboje. ELIÁŠOVÁ, Vlasta: *Poděbradsko v boji proti okupantům 1939–1945*. Základní organizace Českého svazu protifašistických bojovníků v Poděbradech, Poděbrady 1986, s. 10–14.

53 Teoreticky se může jednat o některé z následujících osob: Jan Černý (nadporučík pěchoty, okresní velitel SB), Antonín Smolík (poručík pěchoty v záloze, velitel odbočky SB v Poděbradech), František Fenik (nadporučík dělostřelectva v záloze, zástupce velitele odbočky). *Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem* (SOKA Nymburk), f. Okresní národní výbor Poděbrady (1850) 1945–1960 (1962), k. 127, sign. V/13, inv. č. 674, Vojenské záležitosti 1945–1948, čj. 322/48, Žádost o schválení nově zvolených velitelů OOSB Poděbrady z 5. 5. 1948.

54 Civilní partyzánské skupiny byly skupinami dobrovolníků z řad místních obyvatel, které organizoval štáb partyzánské jednotky v prostoru svého působení. Tyto skupiny nenápadně vyvíjely svou činnost, aniž by jejich členové opustili své domovy a běžná zaměstnání. GEBHART, Jan – ŠIMOVICEK, Ján: *Partyzáni v Československu 1941–1945*. Naše vojsko, Praha – Pravda, Bratislava 1984, s. 405–406.

55 SCHOVANEK, Karel: *Partyzáni na Kutnohorsku*. Partyzánská skupina „Buk“ na Kutnohorsku. Stručný přehled prací partyzánské skupiny „BUK“. *Úder*, 1945, roč. 1, č. 5–6, nestránkováno. Uvedené informace jsou z č. 6.

skupiny byla zpravodajská činnost – prostřednictvím mrtvé schránky zřízené na pomezí okresů Kutná Hora, Čáslav a Ledec nad Sázavou se Schovancovi v průběhu února a března 1945 podařilo předat velitelskému štábu brigády řadu zpráv určených pro sovětské vojenské velení.⁵⁶ Jednalo se především o informace týkající se pohybu a činnosti německých vojenských jednotek na území středních Čech.⁵⁷ K plánované přeměně skupiny „Buk“ na ozbrojený lesní oddíl již nedošlo, jelikož štáb brigády byl na konci března zlikvidován německou brannou mocí.⁵⁸ Schovanec se poté kontroverzním způsobem zapojil do revolučního dění, když 5. května 1945 zastřelil na četnické stanici v Červených Janovicích vrchního strážmistra Jana Dočekala, který zde právě členům místního národního výboru tlumočil nařízení o zachování veřejného pořádku a zákazu vyvěšování vlajek.⁵⁹ Za tento čin byl Schovanec po válce vyšetřován, nakonec za něj nicméně nebyl trestán.⁶⁰ V září 1945 kandidoval Schovanec ve volbách do místního národního výboru v Petrovicích I za KSČ, proti jeho kandidatuře ovšem vystoupilo několik občanů, kteří ho navzdory jeho partyzánské činnosti

Poloha poděbradského zámku a cvičiště Svazu brannosti, fotomapa z 50. let (foto: Národní geoportál INSPIRE)

obviňovali z dřívější kolaborace s okupačním režimem.⁶¹ Tato obvinění byla rovněž prošetřována, opět ovšem bez jasného závěru.⁶² V únoru 1946 se pak Schovanec stal předsedou petrovické odbočky Sdružení českých partyzánů.⁶³ Jeho účast na partyzánském kurzu v Poděbradech v roce 1948 byla s největší

pravděpodobností způsobena absencí vhodného instruktora v místním okrese.⁶⁴

Poděbradský kurz v praxi probíhal na několika různých místech. Frekventanti byli ubytováni v budově místního zámku, kde měl Svaz brannosti učebny.⁶⁵ Praktická cvičení fyzického rázu byla

56 JELÍNEK, Zdeněk: *Leškovice. Z historie partyzánské brigády Mistra Jana Husa*. Okresní vlastivědné muzeum a Státní okresní archiv Havlíčkův Brod, 1994, s. 54–58.

57 Tamtéž, s. 89–90.

58 JELÍNEK, Zdeněk: *Partyzáni na Kutnohorsku*. In: *Okresní komise regionálních dějin KSČ na Kutnohorsku. Zprávy 4*. OV KSČ a Okresní archiv Kutná Hora, 1967, s. 7–8.

59 JURMAN, Hynek – KUBÍN, Milan – VOMELA, Pavel: *Partyzánská odysea a osud Věry Pilařové*. Praha 2012, s. 121–122.

60 *Archiv bezpečnostních složek* (ABS), f. Stíhání nacistických válečných zločinců (325), sign. 325-97-2, čj. VS-272/210-69, Objasnění okolností zrahy a likvidace štábu partyzánské brigády Mistra Jana Husa (velitel mjr. RA Fomin) 25. a 26. 3. 1945 ze 4. 4. 1969.

61 *SOkA Kutná Hora*, f. Okresní úřad Kutná Hora (1794) 1845–1945 (1957), k. 438, sign. I/18, inv. č. 1048, Obecní volby 1945–1950, Onomyšl-Samopše, Dopis předsedy MNV v Petrovicích I Josefa Samka adresovaný ONV v Kutné Hoře, 18. 9. 1945.

62 V rámci poválečného vyšetřování Schovancovi pomohlo potvrzení jeho partyzánské činnosti politickým komisařem brigády MJH Miroslavem Pichem-Tůmou, pozdějším místopředsedou Sdružení českých partyzánů, poslancem Prozatímního Národního shromáždění za KSČ a příslušníkem StB, poluzodpovědným za řadu politických vražd a justičních zločinů. Schovanec byl spolu s Pichem-Tůmou opětovně vyšetřován v 60. letech, tentokrát v souvislosti s podezřením z podílu na možné zradě vedoucí k likvidaci štábu brigády Mistra Jana Husa. ABS, f. 325, sign. 325-97-2, Materiály o prošetřování okolností likvidace štábu part. brigády M.J.H.

63 Zprávy z odboček. *Partyzán*, 1946, roč. 1, č. 11, s. 20.

64 V takovém případě měl velitel kraje SB povinnost přidělit okresní odbočce instruktora z jiného okresu. *SOkA Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Svaz brannosti – Ústřední akční výbor, Čj. 99 dův. 1948, Věc: Partyzánský výcvik – školení v odbočkách, 4. 8. 1948, s. 1.

65 Rozhovor autora s Miroslavem Trajhanem, Kutná Hora, 27. 8. 2023.

Plán prostoru závěrečného cvičení partyzánského kurzu, fotomapa z 50. let
(foto: Národní geoportál INSPIRE)

prováděna na městském hřišti rozkládajícím se po obou stranách dnešní ulice Ostende při pravém břehu Labe, které SB využíval od července 1946 spolu s tělovýchovnou jednotou Sokol a místními skauty.⁶⁶ Cvičiště disponovalo mimo jiné požadovanou překážkovou dráhou, a pro potřeby kurzu bylo tudíž ideální.⁶⁷ Právě zde byly také pořízeny dochované fotografie.⁶⁸ Ostrá střelba a práce s destruktivním materiálem byly nacvičovány ve vojenském prostoru Milovice, kam byli účastníci kurzu dopraveni autobusem. Tamní vojenská posádka zapůjčila potřebné zbraně a mate-

riál.⁶⁹ Závěrečné celodenní cvičení pak probíhalo v prostoru mezi Poděbrady a Nymburkem, konkrétně v lese Babín, v obci Velké Zboží a v přilehlém okolí.⁷⁰

Poznámky pořízené během kurzu Miroslavem Trajhanem naznačují, že výklad byl prováděn v souladu se stanovenou osnovou. Najdeme zde např. stručné shrnutí historie domácího odboje, zápisky z lekcí signalizace, zastírání či balistiky, různá schémata detonací apod. Obzvláště cenný materiál pak představují podrobný plán a reflexe závěrečného cvičení, které nám umožňují detailně rekonstruovat

kompletní průběh posledního dne kurzu.⁷¹

Jak je uvedeno ve shrnutí osnovy výcviku výše, závěrečný den měl obsahovat dvě samostatná cvičení. V případě poděbradské odbočky ovšem došlo k jejich sloučení do jednoho cvičení celodenního. Zadání přitom bylo následující: z ukořistěných dokumentů se měl partyzánský štáb dozvědět o plánovaném přesunu nepřátelské divize od Mladé Boleslavi směrem ke Kolínu. Oddíl o síle osmnácti mužů (účastníků kurzu)⁷² proto dostal rozkaz napadnout a zničit levé boční zajištění v prostoru Nymburk–Poděbrady, aby mohl být hlavní voj později napaden základním oddílem v prostoru Poděbrady–Kolín. Nepřátelská četa určená k likvidaci se měla pohybovat po okresní silnici a postupovat po levé straně divize.

Rozkaz k provedení akce byl vydán ve 14.33, během následující půlhodiny došlo k naplánování přepadu. Bylo rozhodnuto, že útok proběhne ve večerních hodinách v lese Babín u Nymburka, cca 11 kilometrů od Poděbrad. Partyzánská jednotka měla přitom k dispozici následující výzbroj: 1 lehký kulomet, 2 samopaly, 15 pušek, 5 pistolí, 10 náloží a 10 granátů. Byl vypracován přesný plán útoku i následného ústupu, určeno shromaždiště, kde se měl oddíl po akci setkat, promyšlen byl i případný transport raněných do nemocnice.

66 *SOKA Nymburk*, f. Archiv města Poděbrady 1567–1945 (1951), k. 500, sign. 3 7/2, inv. č. 1122, čj. 8367-I-46, Povolení k používání městského hřiště Svazem brannosti z 2. 7. 1946.

67 Překážková dráha určená k použití při tzv. zborovském závodu byla uskladněna v budově Svazu brannosti stojící přímo v prostoru cvičiště. Tamtéž, čj. 209/48, Škody na dřevěném domě S.B., 1. 4. 1948.

68 Informace o místě vzniku fotografií pochází od Miroslava Trajhana. Její pravdivost dokazují domy zachycené v pozadí, které dodnes stojí v ulici Dr. Filipa (č. p. 111 a 179). Průběh části výcviku na tomto místě potvrzuje i vzpomínka Ctirada Mašína, který v korespondenci s Trajhanem uvádí: „Tu přednášku a demonstraci o oddělování nepřítelů dával ten vyžraný komanč s červeným ksichem dole u Labe u dolní plovárny.“ [Plovárna Ostende přímo sousedila s městským hřištěm.] *Archiv Miroslava Trajhana* (AMT), Vánoční pohlednice od Ctirada Mašína z prosince 2003.

69 Rozhovor autora s Miroslavem Trajhanem, Kutná Hora, 9. 9. 2023.

70 *Archiv Miroslava Trajhana*, Poznámky z partyzánského kurzu SB, 10.–13. 10. 1948.

71 Tamtéž.

72 Z uvedeného počtu vyplývá, že do jednotky bylo započteno i vedení kurzu. Vzhledem k vyzbrojení frekventantů střelbyschopnými zbraněmi a potřebě kontroly plnění zadání byla jeho přítomnost na místě logická.

V 15.30 jednotka vyrazila směrem k místu přepadu. Jejím výchozím bodem byla myslivna bažantnice na východě Poděbrad. V zájmu vyhnutí se nepřátelským hlídkám v blízkosti silnice byl zvolen paralelní postup otevřeným terénem (poli), přibližně jeden kilometr od železniční trati. V 17.00 dorazil oddíl k železniční propusti vodního kanálu (tzv. Lánské strouhy) situované přibližně dva kilometry od cíle, kde měl za úkol znázornit vyhození mostu s vlakem do povětří za pomoci osmi náloží výbušniny o celkové váze čtyřiceti kilogramů. Po krátkém odpočinku a večeři se pak kolem 18.00 jednotka přesunula k místu přepadu. Následující dvě hodiny propátrávala okolní les Babín, poté už zaujala palebné postavení – kulomet se dvěma muži a tříčlenný štáb (vedení kurzu) byly umístěny na železničním náspu u silnice, na pravém křídle bylo osm mužů, na levém pět. Útok byl naplánován na 20.30.

V následující fázi cvičení pak zřejmě skutečně došlo k simulaci přepadu a boje. Není bohužel známo, jak byla tato akce zajištěna technicky,⁷³ její průběh a výsledky ovšem Miroslav Trajhan opět detailně popisuje v závěrečné zprávě. Zneškodnění jednotky údajně neproběhlo zcela podle plánu, jelikož přepad byl vyvrážen nepřátelským pátračem, na což nepřítel velmi rychle zareagoval obchvatem pravého partyzánského křídla. Kulomet selhal a nebyl schopen palby, došlo tedy k boji muže proti muži, při němž nepřítel utrpěl velké ztráty. Po ústupu předepsaným směrem se část partyzánů sešla kolem 22.30 v nedaleké obci Velké Zboží, celý oddíl se ovšem setkal až

Bojová zdatnost

Příručku *Bojová zdatnost* sestavil v roce 1946 kolektiv důstojníků-veteránů primárně pro účely výuky stejnojmenného předmětu na Vojenské akademii v Hranicích. Autoři přitom vycházeli z britských, sovětských i německých výcvikových metod. I když ji Josef Mašín nedokázal po téměř osmdesáti letech bezpečně identifikovat, řada skutečností nasvědčuje tomu, že se jednalo právě o tuto publikaci. Mašín příručku popsal jako český překlad amerického bojového manuálu *Kill or Get Killed* z roku 1943 v podobě cyklostylového výtisku s kreslenými obrázky. Po formální stránce *Bojová zdatnost* tyto parametry splňuje, byť její část věnovaná technikám boje muže proti muži vychází především z britských výcvikových metod a materiálů. Právě podle této příručky bylo přitom vycvičeno československé výsadkové vojsko, které na jaře a v létě 1948 školo budoucí instruktory partyzánského kurzu SB. Je tedy pravděpodobné, že se stejným výukovým materiálem se pak pracovalo i v rámci kurzu samotného. Názvy některých tematických okruhů a rozebíráních metod se pak shodují s názvy výcvikových oblastí uvedených v programu kurzu. Text příručky navíc obsahuje řadu detailů shodných s pozdější činností skupiny bratří Mašínů.

Zdroje: BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*. Tiskárna vojenské akademie, Hranice 1946; e-mailová korespondence autora s Josefem Mašínem (17. 9. 2023); FAIRBAIRN, William Ewart: *All-In Fighting*. Faber and Faber Limited, London 1942; JIRÁSEK, David: *Historie českých speciálních sil. Výzbroj a výstroj výsadekářů a průzkumníků 1947–2001*. Mladá fronta, Praha 2018, s. 464.

o půlnoci v Poděbradech. Na místě přepadu byl zanechán jeden zraněný partyzán a porouchaný kulomet, zatímco oddíl se podařilo zajmout pět nepřátel.⁷⁴

VLIV KURZU NA ČINNOST SKUPINY BRATŘÍ MAŠÍNŮ

Analýza programu a průběhu partyzánského kurzu ukazuje, že se Ctirad Mašín v rámci své vzpomínky sice mýlil v popisu některých okolností (doba trvání výcviku a složení osazenstva), samotnou náplň ovšem charakterizoval poměrně přesně. Jak se tedy jeho zkušenost projevila v činnosti odbojové skupiny, kterou později založil se svým bratrem a přáteli?

Na začátek je třeba uvést, že úspěšným ukončením kurzu se jeho absolventi zároveň oficiálně stávali instruktory partyzánského boje.⁷⁵ Ctirad Mašín si tak domů odnášel příručku *Bojová zdatnost*, podle níž byly v kurzu vyučovány speciální bojové techniky (sebeobrana, letmá střelba, zdolávání překážek apod.). Instruktorem se pak stal i v praxi, jelikož začal získané dovednosti systematicky předávat ostatním členům skupiny. Barbara Masin popisuje toto školení následovně:

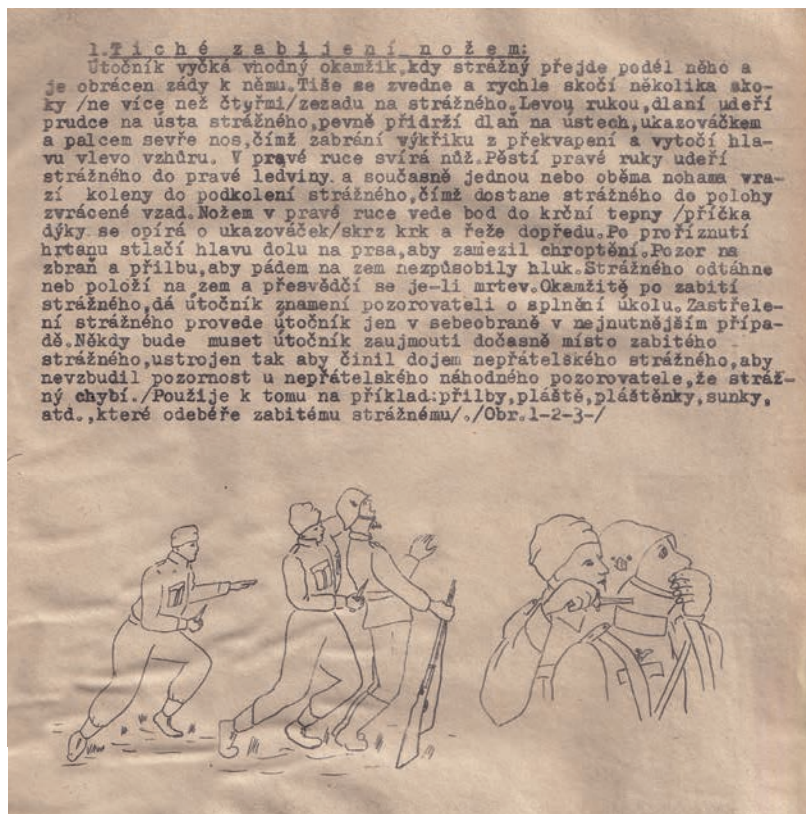
„Několikrát týdně Radek, Pepa, Zbyněk a Milan⁷⁶ odcházeli do lesů a nacvičovali zneškodňování soupeře, odzbrojení ozbrojených protivníků a boj muže proti muži. Nacvičovali jsme a zdokonalovali každou fázi

⁷³ Nabízí se např. hypotéza opětovné asistence vojenské posádky z Milovic.

⁷⁴ *Archiv Miroslava Trajhana*, Poznámky z partyzánského kurzu SB, 10.–13. 10. 1948.

⁷⁵ Viz osvědčení Ctirada Mašína o absolvování partyzánského kurzu z 8. 12. 1948. BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války*, s. 108.

⁷⁶ Členové skupiny Ctirad a Josef Mašínovi, Zbyněk Janata a Milan Paumer.

Ukázka z příručky *Bojová zdatnost*: „Tiché zabití nožem“ (repro: VHA)

každé procedury, dokud jsme to nedokázali udělat i ve spánku, automaticky a bez vteřiny zaváhání,“ říkal Radek. [...] Nacvičovali noční orientaci a dálkové pochody. Svůj střelecký výcvik přenesli ze skautské klubovny do sklepa domku Vladimíra Hradce, kde cvičili střelbu z pistolí a samopalů ostrým střelivem. Na sklonku dne

musel být každý pohyb automatický a provedený bezchybně.⁷⁷

Tímto způsobem osvojené postupy pak skupina skutečně zužitkovala při řadě akcí. Zřejmě nejznámějším případem je usmrcení strážmistra Jaroslava Honzátky při přepadu stanice SNB v Čelákovicih.⁷⁸ Část skupiny se sem 28. září 1951 vypravila

za účelem získat zbraně, které chtěla použít v rámci své další činnosti.⁷⁹ Ctirad Mašín Honzátka připravil o život jednak proto, aby mu zabránil ve vyzrazení popisu zúčastněných,⁸⁰ jednak protože ho jako příslušníka represivní složky režimu automaticky považoval za nepřítele.⁸¹ Jelikož při tom nechtěl na skupinu upozornit střelbou, použil k tomu jednu z variant tzv. tichého zabití, které bylo v kurzu vyučováno v rámci lekce boje zblízka.⁸² Dle vlastních slov ovšem postup neprovedl zcela podle návodu.⁸³ Ve zmíněné příručce je zvolená technika podříznutí hrdla nožem popsána jako součást přepadení stojící hlídky zezadu.⁸⁴ Okolnosti v Čelákovicih byly ovšem jiné – aby se skupina na stanici dostala, Honzátka nejprve pod záminkou dopravní nehody vylákala a zajala, čímž s ním přišla do přímého kontaktu. Mašín proto posléze postupoval jinak: Honzátka omámil chloroformem a podřezal ho spícího vleže.⁸⁵

Zatímco zabití svědka i způsob provedení byly dle Ctirada Mašína v tomto případě plánované,⁸⁶ k uplatnění další z naučených metod došlo zcela nečekaně. Dne 2. srpna 1952 přepadla skupina poblíž obce Žleby na Čáslavsku vůz s výplatami pro zaměstnance národního podniku Kovolís Hedvikov. Získanými penězi plánovala financovat pokus dostat Ctirada Mašína z vězení.⁸⁷ Pokladník

77 MASIN, Barbara: *Odkaz*, s. 88–89.

78 Souvislost tohoto činu s partyzánským kurzem je v dostupné literatuře zmiňována opakovaně. Srov. tamtéž, s. 96.

79 Blíže k akci např. NĚMEČEK, Jan: *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, s. 178–180.

80 VADAS, Martin: *Země bez hrdinů, země bez zločinců*.

81 Rozhovor Jana Horníka se Ctiradem Mašínem pořázený v rámci projektu *Sbírka rozhovorů ÚSTR*, 25. 7. 2011 – pametnaroda.cz/cs/masin-ctirad-1930 (citováno k 8. 5. 2025).

82 *SOkA Kutná Hora*, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Ústřední akční výbor Svazu brannosti, Příloha k čj. 99/dův 48, Program partyzánského kursu v OOSB, 4. 8. 1948, s. 3.

83 Rozhovor Jana Horníka se Ctiradem Mašínem pořázený v rámci projektu *Sbírka rozhovorů ÚSTR*, 25. 7. 2011.

84 BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*, kapitola Sebeobrana, s. 33.

85 K demonstraci původní varianty postupu Karlem Schovancem mělo dle Mašína dojít při nácviku na cvičišti SB v Poděbradech. *Archiv Miroslava Trajhana*, Vánoční pohlednice od Ctirada Mašína z prosince 2003.

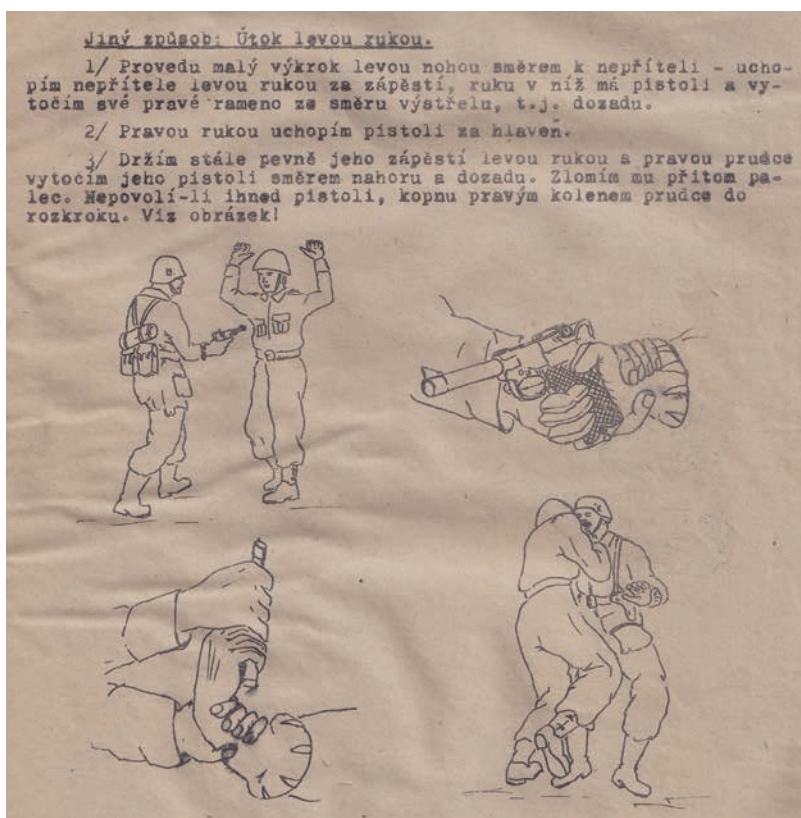
86 Mašín uvedl, že způsob zabití příslušníka SNB dopředu promýšlel, přičemž se rozhodoval mezi několika možnostmi, které znal právě z partyzánského kursu. Rozhovor Jana Horníka se Ctiradem Mašínem pořázený v rámci projektu *Sbírka rozhovorů ÚSTR*, 25. 7. 2011.

87 Blíže k akci např. NĚMEČEK, Jan: *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, s. 184–186.

Josef Rošický při přepadu zatajil, že má zbraň, kterou později začal Josefa Mašína ohrožovat. Ten byl v danou chvíli neozbrojen, neboť jeho pistole mu předtím vypadla z kapsy při řízení auta. Mašín proto použil způsob odzbrojení popsany v příručce, při němž je nepřítelova zbraň nejprve vychýlena prudkým uchopením jeho zápěstí, aby mu poté byla za hlavě vypáčena z ruky.⁸⁸ Místo hlavně ovšem Mašín uchopil Rošického předloktí a celou paži mu zkroutil za záda.⁸⁹ Zbraň se mu tedy odebrat nepodařilo, a tak Rošického povalil na zem, ruku s pistolí obrátil směrem k němu a stisknutím jeho vlastního prstu na spoušti ho zastřelil.⁹⁰

Část osazenstva přepadeného vozu skupina poté spoutala v nedalekém lesíku partyzánským způsobem, tj. bez použití lana.⁹¹ Zajatec je v tomto případě zajištěn propletením vlastních nohou obepínajících kmen stromu a následným uvedením do sedu.⁹² Jinou metodu spoutávání vyčtenou z bojové příručky – svazování pomocí padákových šňůr – skupina použila hned několikrát.⁹³ Tímto způsobem zajistila řadu osob při dřívějších přepadech stanic SNB v Chlumci nad Cidlinou a Čelákovících.⁹⁴

Znalost partyzánských technik pak měla zjevný vliv i na akce, jejichž provedení skupina zvažovala, ale pak od nich buď záměrně upustila,

Ukázka z příručky *Bojová zdatnost*: „Odzbrojování pistole“ (repro: VHA)

nebo je před svým odchodem z ČSR už nestihla uskutečnit. Jednalo se především o různé plány bombových útoků a destrukčních prací, z nichž se řada týkala železnice. Jedním z těchto případů bylo např. vyhození do povětří vlaku transportujícího uranovou rudu z Jáchymova do Sovětského

svazu. Akce měla být provedena v prostoru Týnec nad Labem za pomoci tří náloží trhaviny.⁹⁵ Jiný plán spočíval v poškození státního majetku a ochromení dopravy zničením železničního mostu na trati Praha–Olomouc.⁹⁶ Skupina dokonce uvažovala o atentátu na vládní delegaci

⁸⁸ BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*, kapitola Sebeobrana, s. 18–19.

⁸⁹ Důvodem mohl být fakt, že Rošický byl vyzbrojen československou pistolí DUO drobných rozměrů, u které je páčení za hlavě prakticky nemožné. ABS, sb. Správa vyšetřování StB – vyšetřovací spisy MV (V-MV), vyšetřovací spis a. č. V-2452 MV, Skupinový vyšetřovací spis č. 1486 Novák Ctibor a spol., Rozhodnutí o předložení věcných důkazů soudu ze dne 26. 3. 1954, s. 2.

⁹⁰ MASIN, Barbara: *Odkaz*, s. 128.

⁹¹ Jednotlivá tvrzení o počtu spoutaných se rozcházejí. Václav Švéda v rámci výslechu uvedl, že se jim zajatce spoutat nepodařilo. Bezpečnostní referent Karel Skokan naopak vypověděl, že on i řidič František Kočí popsaným způsobem spoutání byli, po odjezdu skupiny se nicméně dokázali vlastními silami vyprostit. Kočí později ovšem tvrdil, že pro něj bylo spoutávání bolestivé, a tak jej Švéda s Josefem Mašínem nechali na rozdíl od Skokana nespoutaného. Viz ABS, sb. V-MV, vyšetřovací spis a. č. V-2452 MV, Skupinový vyšetřovací spis č. 1486 Novák Ctibor a spol., Protokol o výpovědi Václava Švédy, s. 17; Protokol o výpovědi Karla Skokana, s. 3; Protokol o hlavním líčení, s. 135.

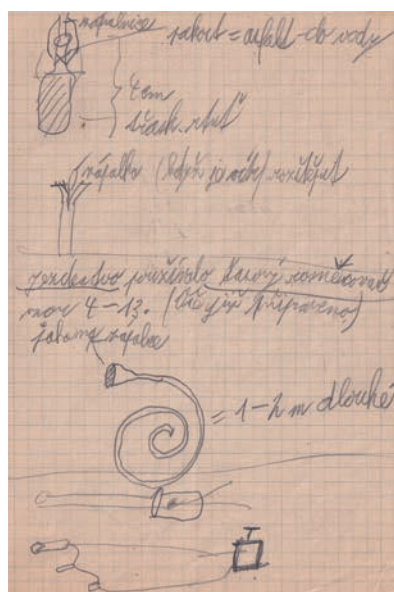
⁹² BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*, kapitola Sebeobrana, s. 31.

⁹³ Tamtéž, s. 30.

⁹⁴ Konkrétně se jednalo o taxikáře Eduarda Šulce, personál sanitního vozu Josefa Kavína a Bohumila Turinu a strážmistra SNB Jaroslava Honzáka. ABS, sb. V-MV, vyšetřovací spis a. č. V-2452 MV, Skupinový vyšetřovací spis č. 1486 Novák Ctibor a spol.

⁹⁵ Tamtéž, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Václavu Švédovi, Protokol o výpovědi s obviněným, 17. 2. 1954, s. 37.

⁹⁶ Tamtéž, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Ctiboru Novákovi, Protokol o výpovědi s obviněným, 10. 1. 1954, s. 37.

Ukázka poznámek Miroslava Trajhana z partyzánského kurzu, 1948 (repro: AMT)

v čele s Klementem Gottwaldem vračející se vlakem ze SSSR. K případnému provedení této akce mělo dojít na Moravě v blíže nespecifikovaném úseku hlavní trati.⁹⁷ V rámci těchto úvah skupina velmi pravděpodobně vycházela z vědomostí, které Ctirad

Mašín získal v partyzánském kurzu, konkrétně při výcviku zaměřeném na manipulaci s výbušninami a při praktickém cvičení v destrukčních pracích.⁹⁸ Poznámky Miroslava Trajhana obsahují mimo jiné nákres znázorňující správný způsob umístění výbušniny ke kolejnici, stejně jako informace o vztahu mezi množstvím látky a způsobem rozložení.⁹⁹ K výkladu tohoto učiva tedy prokazatelně došlo. To, že skupina o provedení výše zmíněných akcí reálně uvažovala, pak dokazuje skutečnost, že 14. srpna 1953 ukradla z dolu Magda na hoře Kaňk u Kutné Hory sto kilogramů důlní trhaviny Donarit.¹⁰⁰

K zužitkování dovedností získaných v kurzu nakonec došlo i během náročné cesty skupiny přes území NDR do Západního Berlína v říjnu 1953.¹⁰¹ Poté, co přišla o oba své kompas, byla nucena řídit se jinými ukazateli, např. pozicí hvězd.¹⁰² Orientace podle přírodních jevů byla přitom v kurzu vyučována v rámci nauky o terénu.¹⁰³ Během přestřelky na nádraží v obci Uckro bratři Mašínové také použili techniku „letmé

střelby“, spočívající ve schopnosti rychle tasit zbraň a zasáhnout protivníka bez delšího, soustředěného míření.¹⁰⁴ Díky pohotové reakci se tak Mašínům podařilo vyprostit skupinu ze zajetí výrazně lépe vyzbrojenou přesilou.¹⁰⁵ I tato metoda je přitom uvedena v programu kurzu¹⁰⁶ a v používané příručce je jí věnován samostatný oddíl.¹⁰⁷ Při pozdějším útěku skupina ve snaze co nejrychleji urazit co nejdelší vzdálenost využila další doporučení z příručky, a sice metodu „indiánského běhu“,¹⁰⁸ kdy je pomalejší běh v krátkých intervalech střídán rychlejší chůzí, čímž se výrazně oddaluje vyčerpání.¹⁰⁹ Jako poslední příklad uvedu vzpomínku Ctirada Mašína na obklíčení v lesíku u obce Waldow, kde byli členové skupiny ohrožováni hromadnou střelbou německé lidové policie (Volkspolizei): „[...] vzpomněl jsem si, jak nám v hodinách taktiky vysvětlovali, jak správně zalehnout. Že když člověk správně leží, tak ho kule netrefí. Přál jsem si, aby to byla v tomto případě pravda. Zalehl jsem naprosto předpisově, paty jsem tlačil do země a ruce jsem měl vzpažené.“¹¹⁰

97 Tamtéž, Osobní spis státněbezpečnostního vyšetřování proti Václavu Švédovi, Protokol o výpovědi s obviněným, 25. 5. 1954, s. 3.

98 SOKA Kutná Hora, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Ústřední akční výbor Svazu brannosti, Příloha k čj. 99/dův 48, Program partyzánského kursu v OOSB, 4. 8. 1948, s. 2–3.

99 Archiv Miroslava Trajhana, Poznámky z partyzánského kurzu SB, 10.–13. 10. 1948.

100 NĚMEČEK, Jan: Mašínové. Zpráva o dvou generacích, s. 186–187. Němeček se v době psaní své knihy domníval, že údajné plánování uvedených akcí bylo pouhou smyšlenkou StB. Tamtéž, s. 190. Pravdivost výpovědi Ctibora Nováka, Václava Švědy a Zbyňka Janaty, ze kterých StB v tomto případě vycházela, ovšem později potvrdili sami bratři Mašínové a Milan Paumer. Viz Otevřený dopis Josefa Mašína, Radka Mašína a Milana Paumera – ustrcr.cz/aktualne/otevreny-dopis-josefa-masina-radka-masina-milana-paumera/ (citováno k 8. 5. 2025).

101 Blíže k cestě absolvované skupinou MAŠÍN, Ctirad – MAŠÍN, Josef – PAUMER, Milan: Cesta na severozápad. Academia, Praha 2010.

102 Tamtéž, s. 128–129.

103 SOKA Kutná Hora, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Ústřední akční výbor Svazu brannosti, Příloha k čj. 99/dův 48, Program partyzánského kursu v OOSB, 4. 8. 1948, s. 3.

104 Stejnou techniku použil Ctirad Mašín už 7. září 1953 v rámci záškodnické akce spočívající v zapalování stohů v okolí moravské obce Mořice. Spolu s Václavem Švédou zde byl překvapen dvoučlennou hlídkou složenou z místního hasiče Jana Leciána a pomocníka Veřejné bezpečnosti (VB) Stanislava Blažka. Mašín bez varování rovnou zahájil palbu. Leciána zasáhl jednou ranou do hrudníku a druhou mu vystřelil oko, Blažkovi se podařilo utéct. NĚMEČEK, Jan: Mašínové. Zpráva o dvou generacích, s. 187–190.

105 Blíže k této události MAŠÍN, Ctirad – MAŠÍN, Josef – PAUMER, Milan: Cesta na severozápad, s. 112–119.

106 SOKA Kutná Hora, f. Svaz brannosti – místní pobočka Čáslav, Ústřední akční výbor Svazu brannosti, Příloha k čj. 99/dův 48, Program partyzánského kursu v OOSB, 4. 8. 1948, s. 2.

107 BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: Bojová zdatnost, kapitola Letmá střelba, s. 1–5.

108 MAŠÍN, Ctirad – MAŠÍN, Josef – PAUMER, Milan: Cesta na severozápad, s. 176–177.

109 BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: Bojová zdatnost, kapitola Zvláštní způsoby bojového pohybu, s. 1.

110 MAŠÍN, Ctirad – MAŠÍN, Josef – PAUMER, Milan: Cesta na severozápad, s. 158–159.

Identická technika co nejhladšího splynutí s terénem je v příručce detailně popsána v kapitole o plížení.¹¹¹

ZÁVĚR

Partyzánské kurzy Svazu brannosti představují specifický fenomén odrážející složitou společensko-politickou situaci Československa v prvních letech po druhé světové válce. SB, pod jehož hlavičkou byly pořádány, byl původně apolitickou organizací, kterou v roce 1948 ovládl komunistický režim. S přípravami kurzů bylo započato již na jaře 1947, avšak samotné kurzy byly uskutečněny až několik měsíců po únorovém puči. Z dochovaných dokumentů není možné určit, do jaké míry byly od samotného počátku projektem komunistů, lze však s jistotou prohlásit, že poúnorový režim měl na jejich uspořádání zjevný zájem a posloužil v tomto ohledu zřejmě jako významný katalyzátor. Vyučované metody pak sice nebyly nutně specifické pro komunistické státy (část z nich dokonce vycházela z britského speciálního výcviku),¹¹² z hlediska záměru byl kurz ovšem jasně koncipován jako bojové školení civilistů pro účely případné války se západními mocnostmi.

Po stránce náplně kurz částečně vycházel z válečných zkušeností partyzánů, výslednou podobu mu ovšem dala profesionální armáda, která pak také vyškolila první várku instruktorů. Paradoxně mezi nimi byli i samotní partyzáni, kteří sice disponovali řadou praktických poznatků, avšak ucelený výcvik jim často chyběl. Jimi vedené kurzy v okresních odbočkách SB pak měly vygenerovat alespoň jednoho

S v a z b r a n n o s t i
odbočka: Poděbrady Poděbradech 8.XII.1948.
V dne.....

O s v ě d ě n í

Jméno a příjmení Ctirad Mašín odbočka SB Poděbrady
absolvoval partyzánský kurs pořádaný okresní odbočkou Svazu brannosti
v Poděbradech od 10.X. do 13.X.1948

Je ~~velice dobře~~ ^{dobře} způsobilým k zastávání funkce instruktora partyzánského výcviku.

velitel OSB: [podpis] [státní pečete] [podpis] velitel kursu:

Osvědčení Ctirada Mašína o úspěšném absolvování kurzu, 1948 (repro: AZM)

instruktora pro každou řadovou odbočku a místní skupinu, výhledově tedy mělo být v metodách partyzánského boje proškoleni veškeré členstvo SB.

Kurz pořádaný okresní odbočkou v Poděbradech v říjnu 1948 se soudě dle dochovaných materiálů celkem důsledně držel směrnic a programu vydaných ústředním výborem SB. Oproti tvrzení Ctirada Mašína trval pouhé čtyři dny a zúčastnilo se ho patnáct frekventantů, jejichž identita zůstává neznámá. Jeho hlavním instruktorem nicméně skutečně byl aktivní komunista Karel Schovanec, partyzán za války navázaný na sovětský výsadek Mistr Jan Hus.

Srovnání současných poznatků o partyzánských kurzech s kon-

krétními činy skupiny bratří Mašínů pak ukazuje, že výcvik absolvovaný Ctiradem Mašínem ovlivnil její metodiku poměrně zásadně. Poskytl jí unikátní odbornou průpravu v otázkách boje a záškodnictví, kterou její členové později mnohokrát prakticky zužitkovali. Použité postupy se přitom pohybují na škále od relativně mírných až po brutální. Dopad výcviku v každém případě dalece přesahuje kauzu podřezání strážmistra SNB Jaroslava Honzátky, se kterou bývá nejčastěji spojován. Pozoruhodnou shodou okolností zde nicméně zůstává, že instruktor poděbradského kurzu Schovanec sám v minulosti usmrtil příslušníka bezpečnostních složek.

¹¹¹ BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*, kapitola Zvláštní způsoby bojového pohybu, s. 2.

¹¹² Britské předpisy zmiňují jako zdroj v úvodu publikace sami autoři. Viz BARTL, Antonín – ČERNOTA, Josef – SEDLÁČEK, Tomáš – TALÁŠEK, Oldřich: *Bojová zdatnost*. Při srovnání s dobovým britským manuálem je přitom zjevné, že kapitola o sebeobraně je de facto jeho přímou kopií. Srov. FAIRBAIRN, William Ewart: *All-In Fighting*.

Ctirad Mašín, 1951 (foto: archiv Zdeny Mašínové)

Karel Schovanec, 1975 (repro: *Paměť a dějiny*)

Vzhledem k výše uvedeným informacím zároveň vyvstává otázka, jak je možné, že byli Ctirad Mašín a Miroslav Trajhan do daného kurzu přijati. Z hlediska zkušeností, zájmů a fyzických dispozic byli sice oba mladíci ideálními adepty,¹¹³ po stránce třídního původu a politické orientace ovšem požadovanému profilu příliš neodpovídali. Ctirad Mašín byl synem prvorepublikového důstojníka se selskými kořeny – bývalého legionáře

spolupracujícího za druhé světové války se západním odbojem¹¹⁴ a inženýrky zeměměřičství pocházející z buržoazních poměrů.¹¹⁵ Politicky se dle vlastních slov neprofiloval.¹¹⁶ Miroslav Trajhan pak pocházel z úřednické rodiny, která se před únorem 1948 otevřeně hlásila k Československé straně národně socialistické.¹¹⁷ Jak se tedy tyto dva kádrově nevyhovující jedinci, kterým z politických důvodů nebylo umožněno studovat na

vojenské akademii,¹¹⁸ mohli ve stejné době dostat do paravojenského kurzu určeného prověřeným a politicky naprosto spolehlivým osobám?

Možných důvodů je více. Zprv zde zřejmě významně pomohly zásluhy a dobrá pověst obou mladíků a jejich rodin. Josef Mašín starší byl celostátně uznávanou legendou druhého odboje, Ctirad Mašín byl za vlastní odbojovou činnost vyznamenán medailí za chrabrost. Miroslav Trajhan se v květnu 1945 aktivně zapojil do Pražského povstání a jeho otec byl činný v poděbradském odboji a v místním revolučním národním výboru.¹¹⁹ O vlastenectví, které bylo jedním z hlavních předpokladů přijetí do kurzu, tedy nemohlo být v případě ani jedné z rodin pochyb.

Svou roli také mohlo sehrát to, že se rodiny obou chlapců znaly s předsedou okresní odbočky Svazu brannosti brigádním generálem Josefem Mrázkem, který byl během okupace rovněž aktivní v poděbradském odboji¹²⁰ a po válce zastával funkci místního okresního posádkového velitele. Velel tak i 1. čs. praporu Jiřího z Poděbrad, u kterého Ctirad Mašín a Miroslav Trajhan sloužili jako dobrovolníci.¹²¹ Mrázkovi se i přes

113 Ctirad Mašín i Miroslav Trajhan se oba ještě jako chlapci zapojili do protinacistického odboje, těsně po válce pak dobrovolně nastoupili několikaměsíční vojenskou službu u 1. čs. praporu Jiřího z Poděbrad. Svůj zájem o vojenství dále rozvíjeli ve Svazu brannosti, po maturitě chtěli studovat vojenskou akademii a stát se vojáky z povolání. Zároveň byli aktivními členy tělocvičné jednoty Sokol. BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války*, s. 102–106; rozhovor Dušana Lapáčka s Miroslavem Trajhanem, Kutná Hora, 14. 8. 2023 – viz youtube.com/watch?v=NhPSBJFFpx8 (citováno k 8. 5. 2025).

114 Více o Josefu Mašínovi starším a jeho rodu PROCHÁZKA, Jaroslav: *Sestupme ke kořenům! Příspěvek ke kronice rodu Mašínů*. Ergo Brauner, s.r.o., Dolní Kounice 2019.

115 Více o Zdeně Mašínové starší a její rodině MARTIN, Rudolf – MAŠÍNOVÁ, Zdena: *Čtyři české osudy. Tragický úděl rodiny Mašínů*. Paseka, Praha – Litomyšl 2001.

116 Rozhovor Jana Horníka se Ctiradem Mašínem pořizený v rámci projektu *Sbírka rozhovorů ÚSTR*, 25. 7. 2011.

117 Po únoru 1948 podali Miroslav Trajhan i jeho rodiče přihlášku do KSČ. K tomuto kroku je nevedlo politické přesvědčení, ale snaha o zajištění možnosti dalšího studia v případě syna a udržení stávajícího zaměstnání v případě otce.

118 Miroslav Trajhan maturoval v roce 1948. Úspěšně absolvoval přijímací zkoušky na Vojenskou akademii v Hranicích, ke studiu ve školním roce 1948/1949 už ovšem nebyl z kádrových důvodů připuštěn. Rozhovor Dušana Lapáčka s Miroslavem Trajhanem, Kutná Hora, 14. 8. 2023. Studium na této škole nebylo umožněno ani Ctiradu Mašínovi, který maturoval o dva roky později. MARTIN, Rudolf – MAŠÍNOVÁ, Zdena: *Čtyři české osudy*, s. 103.

119 Alois Trajhan byl za svou odbojovou činnost v letech 1943–1944 vězněn. V revolučním národním výboru měl pak na starost vojenský referát. Blíže ELIÁŠOVÁ, Vlasta: *Poděbradsko v boji proti okupantům 1939–1945*, s. 15–43.

120 Mrázek stál v čele místní skupiny Obrany národa. Tamtéž, s. 17.

121 *Archiv Miroslava Trajhana*, Potvrzení o výkonu služby u vojenského útvaru Prapor krále Jiřího z Poděbrad, 4. 1. 1952; BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války*, s. 102.

komunistické čistky podařilo v předsednické funkci udržet až do zrušení SB v roce 1949.¹²² Činnost akčních výborů byla v této době navíc opakovane kritizována za nedůslednost a protekcionismus, v řadách svazu byli díky osobním známostem místy tolerováni i různí kádrově nedokonalí či politicky neutrální jedinci.¹²³

Ať už byly důvody přijetí Trajhana s Mašínem jakékoliv, jisté je, že komunistická kádrová selekce v případě poděbradského partyzánského kurzu selhala

Nakonec je třeba vzít v potaz i to, že partyzánské kurzy se konaly teprve půl až tři čtvrtě roku po únorovém puči, zatímco komunistická represe měla svůj postupný vývoj. Na řadě příkladů můžeme vidět, že nastolená totalita v dané době ještě nedosahovala svého vrcholu. Svaz brannosti si i přes různá omezení částečně udržel svůj původní ráz, např. se zde jako stejnokroje i nadále nosily britské vojenské blůzy a uvnitř organizace se používalo

oslovení „bratře“.¹²⁴ Stejně tak ještě nedocházelo k radikálnímu vymazávání osoby Josefa Mašína staršího z historie a z veřejného povědomí,¹²⁵ místy se dokonce objevovaly pokusy integrovat jeho legendu do komunistické propagandy.¹²⁶ Rodiče Miroslava Trajhana byli navíc kandidáty KSČ a matka bratří Mašíků její plnohodnotnou členkou, byť politická angažovanost jmenovaných byla v tomto případě čistě účelová.¹²⁷ Na podzim roku 1948 tedy režim zjevně ještě neměl ani s jednou z rodin zásadní problém.

Ať už byly důvody přijetí Trajhana s Mašínem jakékoliv, jisté je, že komunistická kádrová selekce v případě poděbradského partyzánského kurzu selhala. Ctirad Mašík se zbytkem své skupiny později obrátil vyučované praktiky přímo proti režimu, a to naprosto nemilosrdně. Ze strany prozíravějších funkcionářů přitom zaznívala patřičná varování. V článku z února 1949 hodnotícím podzimní běh partyzánských kurzů se objevuje následující komentář: „*Když ústředí Svazu brannosti nařídilo odbočkám, aby vybraly spolehlivé a dokonale prověřené členy, z kterých*

by bylo možno vycvičit kádr instruktorů-partyzánů, odbyli to v některých odbočkách tím, že použili k výcviku lidí, kteří se sami přihlásili, aniž by se velitel odbočky snažil zjistit jejich spolehlivost. Za druhé světové války poznali partyzáni, co to znamená vlastní zrádce. A proto se musíme vyvarovat toho, abychom si je nevyučili ve vlastních řadách a nepoznali někdy následek záškodnického boje na vlastním těle.“¹²⁸

Za necelé tři roky se obavy pisatele naplnily.¹²⁹

TOMÁŠ LEBEDA (1990) absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy Univerzity v Brně, obor teorie a dějiny filmu a audiovizuální kultury. Následně působil na různých pozicích v oblastech kultury a vzdělávání (Regionální muzeum v Kolíně, Galerie Středočeského kraje, projekt Eduměna Kutnohorská). Od roku 2022 je zaměstnán v hudebním archivu Národního divadla a zároveň externě pracuje pro Českou televizi jako filmový dramaturg. Historii se věnuje zájmově a zaměřuje se na české dějiny období let 1939–1953.

122 Na dokumentech týkajících se likvidace okresní odbočky SB v Poděbradech je Josef Mrázek stále uváděn jako její předseda. Viz SOKA Nymburk, f. Archiv města Poděbrady 1567–1945 (1951), k. 500, sign. 3 7/2, inv. č. 1122.

123 Srov. např. F. R. T. [šifra]: Svaz brannosti ve skutečnosti. *Partyzán*, 1948, roč. 3, č. 38, s. 4.

124 Battledressy mají na sobě i účastníci partyzánského kurzu v Poděbradech zachycení na dochovaných fotografiích. Titul „bratr“ je pak uveden na obálce, ve které Miroslav Trajhan obdržel osvědčení o absolvování kurzu. V jejím levém horním rohu se zároveň nachází razítko hajného Karla Schovance, hlavního instruktora.

125 Prodej knihy Jaroslava Procházky *Sestupme ke kořenům* líčící hrdinský život Josefa Mašína byl zakázán až v květnu 1950. NĚMEČEK, Jan: *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, s. 169. Pražská ulice Petra Rezka nesoucí původně Mašínovo jméno byla přejmenována v roce 1952. PTÁČNÍKOVÁ, Martina: *Pražská honorifikační urbanityma v období 1945–1989 a jejich podíl na formování identity socialistického velkoměsta*. Univerzita Karlova – Filozofická fakulta, Praha 2019, s. 65.

126 Zmiňovaná biografie Josefa Mašína *Sestupme ke kořenům* byla ještě v dubnu 1948 doporučována ministerstvem školství k zařazení do školních knihoven. NĚMEČEK, Jan: *Mašínové. Zpráva o dvou generacích*, s. 169. V září 1948 se pak objevuje v týdeníku *Hlas revoluce* článek, ve kterém Vojtěch Holeček (s největší pravděpodobností lživě) popisuje setkání s Josefem Mašínem během mobilizace v roce 1938, kdy měl Mašík údajně nadšeně komentovat bojové nasazení komunistů: „*Víš, z čeho mám největší radost? Z našich komunistů. To je armáda v armádě! Ti ti jdou! Člověče, teď máme teprve vojsko!*“ HOLEČEK, Vojtěch: Čest našemu lidu. *Hlas revoluce*, 1948, roč. 1, č. 17, s. 1.

127 Podle historiků Petra Blažka a Jaroslava Čvančary byla v tomto ohledu hlavní motivací Zdeny Mašínové snaha udržet dosavadní pozici a vliv Svazu osvobozených politických vězňů (později Svazu bojovníků za svobodu), jehož byla funkcionářkou (ve stejné organizaci se angažoval i Alois Trajhan – pozn. aut.). BLAŽEK, Petr – ČVANČARA, Jaroslav: *Z války do války*, s. 106. Další možné důvody vstupu své matky do KSČ pak uvádí Zdena Mašínová mladší. MARTIN, Rudolf – MAŠÍNOVÁ, Zdena: *Čtyři české osudy*, s. 101–102.

128 BENEŠ, J.: Partyzánský výcvik v SB. *Svaz brannosti. Nedělní příloha Obrany lidu*, 1949, roč. 3, č. 31, s. 1.

129 Autor text věnuje Miroslavu Trajhanovi (1929–2024).